

TISOČ PETSTO ŽENSK NA POHODU

BOJAN TOLLAZZI

Zadnje nedeljo pred 8. marcem, mednarodnim dnevom žen, organizira planinsko društvo Mosor iz Splita vsako leto svojo največjo akcijo — pohod »Sto žensk na Mosor«. Letos je na sporedu že petnajsta repriza te prireditve, ki je preseгла vsa še tako optimistična pričakovanja: zadnjih deset let ni bilo na pohodu nikoli manj kot tisoč udeleženk, dosedanjih petnajstih pohodov pa se je do lanskega leta udeležilo precej več kot 15 000 žensk. — Eden od neumornih organizatorjev teh pohodov je od vsega začetka Bojan Tollazzi, predlanski upokojeni mornariški častnik, sicer pa Slovenec, doma iz Logatca, od mladih nog navdušen planinec, ki je skupaj z bratom dvojčkom Mitjo, prav tako mornariškim oficirjem, in še nekaterimi drugimi planinci — »mosoraši« nosil najtežji del organizacijskega bremena. Ob letošnjem pohodu, ki so ga Splitčani začeli pred leti pripravljati po zgledu planinske akcije »Sto žensk na Triglav«, se Bojan Tollazzi spominja nekaterih od minulih splitskih planinskih pohodov. (Op. ur.)

PRVI DEŽ IN PRVO SONCE

Leta 1974 smo si stvar zamislili, jo organizirali — in izpeljali.

Začeli smo kajpada skromno. V upravi PD Mosor v Splitu smo opazili, da je na društvenih izletih vedno precej planink, pa smo se vprašali, če ne bi enega izleta vsako leto organizirali izključno za ženske. Zamisel smo takoj uredili.

Razen v Alpah je pri nas prav malo krajev, ki imajo dobesedno pred nosom tako lepo goro, kot imajo Splitčani svoj Mosor, goro severovzhodno od Splita.

Prvi ženski vzpon je bil napovedan za 3. marec 1974, žal pa se je ta nedelja prebudila oblačna in deževna. Kljub temu se je zbralo kakšnih deset žensk, ki pa so odšle domov, ker smo bili organizatorji še brez izkušenj in smo raje prestavili pohod na naslednjo nedeljo. Prav smo storili! 10. marca se je rodila sončna nedelja, na obali pa se je nabralo za tri polne avtobuse žensk. Kar 116 planink je prišlo do planinskega doma, 38 pa se jih je povzpelo do Vickovega stolpa na vrhu Mosorja, do višine 1330 metrov. Med njimi je bil tudi Vicko Krstulović, prvoborec Dalmacije, po katerem se imenuje ta stolp. Pesem je zadonela, navdušene ženske so plesale kolo na vrhu.

Po vrnitvi z vrha je vsaka udeleženka, ki je prišla do planinskega doma, dobila

skromno planinsko priznanje: risbo s posvetilom, ki smo jo za vsako planinko pre-fotokopirali. To je bilo skromno darilo, vendar so se ga udeleženke nadvse razveselile.

Priprave na drugi vzpon »100 žensk na vrh Mosorja« so se začele takoj v začetku januarja 1975. leta. Uredništvo Slobodne Dalmacije smo prosili za pokroviteljstvo, konferenco za družbeno aktivnost žensk splitske občinske skupščine pa za sodelovanje. Oboji so nam pomagali, pa tudi propaganda je bila zgledna.

Dan vzpona, 2. marec, je bil zjutraj sončen, z obale pa je proti Mosorju odpeljalo sedem polnih avtobusov z udeleženkami vzpona. V kraju Sitno Gornje je začelo svojo pešpot kar 350 žensk — natisnjenih spominskih priznanj pa smo imeli samo 230. K sreči so nekatere končale svojo planinsko pot že pri planinski koči...

Tretji vzpon smo načrtovali 7. marca 1976, ta dan pa je bil karseda deževen v Splitu in snežen na Mosorju. Od 500 prijavljenih žensk je prišlo na obalo le kakšnih sto pogumnih, ki bi bile pripravljene tudi v takem vremenu na goro. Vendar je vodstvo preložilo vzpon za teden dni, takrat pa bomo šli, čeprav bodo padale ošiljene prekle!

In smo šli: z dežniki, v vetrovkah. Deževalo je, na vrhu Mosorja je bil sneg, ki ga je podil mrzel veter, vidljivost je bila kakšnih dvajset metrov, naokrog je bila megla. Vendar neprijazna narava ni skalila vesellega razpoloženja 104 udeleženk, ki so se povzpelle na s snegom in ledom okovani Mosor. V takem vremenu je prišla na vrh gore tudi 60-letna Anka Marinović, ki je bila najstarejša udeleženka tretjega pohoda.

EVAKUACIJA SPLITČANK

Ko sem pozneje premišljeval o tem pohodu, se mi je neprestano vsiljevalo vprašanje: čemu smo po takem vremenu peljali kolono približno dvesto žensk in deklet iz doline do planinske kočice? Ali smo s tem dosegli kakšnega od ciljev, ki smo si jih v upravi planinskega društva Mosor zastavili? Nobenega dvoma ni, da smo te cilje dosegli: v treh letih, odkar smo k Vickovemu stolpu spet prinesli vpisno knjigo, je že tretja polna imen tistih, ki so ta čas prišli na vrh. Planinska ideja je s temi vzponi stotih žensk dobila v Splitu ogromno privržencev.

Pred petim vzponom sto žensk na vrh Mosorja je vsaka udeleženka ob prijavi dobila ovojnico, v kateri je bilo natančno opi-

planinarsko društvo
„Mosor“ Split
dodjeljuje
Spomen priznanje
drugarici

za uspon 100 žena na brh Mosora (1330m) koji je organiziran pobodom 35. godišnjice ustanka naroda Jugoslavije i Dana žena pod pokroviteljstvom Slobodne Dalmacije i u suradnji sa konferencijom za društvenu aktivnost žena općine Split

Predsjednik planinarskog društva »Mosor« Split

Datum:

Takšna so bila prva leta priznanja za ženske vzpone na vrh Mosorja

sano, kako bo potekal vzpon, poleg tega je bil v ovojnici emblem vzpona — nalepka za vetrovko, kontrolni kupon, rezervacija za avtobus, kupon za kosilo in pijačo ter besedili pesmi »Oj, Mosore, Mosore« in »Po jezeru bliz' Triglava«. Vse zastonj!

Prvi dan se je prijaviilo natančno sto žensk, drugi dan se bilo prijavljenih že 420, tretji 650, šesti dan že več kot tisoč, do zadnjega dne pa 1500 oženak. Na sestanku odbora je nekdo omenil: »Fantje, samo dež nas lahko reši!«

Vendar nas ni rešil niti dež.

Petek in sobota pred petim vzponom sta bila sončna, vendar so meteorologi že napovedovali ciklon, ki se je bližal Alpam. Na pohodno nedeljo pa je zjutraj deževalo in pihal je mrzel jugo. Toda kljub temu je na zbornem mestu čakalo 38 avtobusov: na prvem vzponu je bilo na vrhu Mosorja 38 žensk, zdaj se bo iz Splita odpeljalo 38 avtobusov, polnih planink!

Točno pet minut čez sedmo avtobusi odpeljejo (pa naj še kdo reče, da Jugoslavlani nismo točni!). Na začetku in koncu avtobusne kolone je miličniški avtomobil z modro utripajočo lučjo, vsak avtobus je opremljen s številko in zastavo. Če ne bi bilo tega, bi bilo vse skupaj videti, kot da evakuiramo Splitčanke. Radovedni naključni mimoidoči se ustavljajo na ulicah in ne vedo, kako naj si razlagajo ta ženski izlet. Med udeleženkami so tudi planinke PD Deio iz Ljubljane in PD Rimske Toplice, slednje pa se od takrat vsako leto udeležujejo naših pohodov.

REKLAMA ZA PLANINSTVO

Štirje dotedanji pohodi so nas naučili, da v Sitnem Gornjem ne čakamo vseh avtobusov, ampak da dekleta vzamejo pot pod noge, brž ko stopijo iz avtobusa. Tako smo se izognili gneči, kolona pa se je raztegnila, kolikor je bilo potrebno. V planinskem domu na Mosorju je bila za vsak primer urejena ambulanta s potrebno opremo, v bližnjem gozdličku pa je deset vojakov že kuhalo vojaški fižol — v 22 kotlih! Tiskovno središče je bilo kar v eni od spalnic tega doma, v splitski in zagrebški radijski program pa so se reporterji z Mosorja vključevali po potrebi. Oskrbnica doma je mobilizirala vse svoje sorodstvo, da ji je prišlo ta dan na pomoč, čaj pa so začeli v velikanskih kotlih kuhati že opolnoči, da bi ga bilo dopoldne za vse dovolj.

Dom je vsak trenutek vse bolj poln, kajti vsaka od udeleženk bi se hotela vsaj malo umakniti pred dežjem. Vendar ni v njem prostora niti za četrtino pohodnic; druge pošljemo v bližnji gozdliček, kjer je vsaj nekoliko prijaznejše kot na planem.

Po polurnem počitku gremo dalje; tako naredijo tiste, ki so si že malo odpočile, prostor drugim, ki šele prihajajo iz doline. Toda čeprav nosi veter leden dež, to kot da ne moti planink, ki rdečih lic napredujejo proti cilju.

Več kot tisoč jih je ta dan prišlo na vrh Mosorja. Najmlajša udeleženka je bila enoletna Marina Spaija, ki jo je mati prinesla na vrh, najstarejša pa 76-letna Matija Mikelić iz Solina.

Zvečer sem doma ob oknu, ki so ga še vedno bičale dežne kaplje, preiščeval,

Značka, kakršno dobi vsaka udeleženka pohoda
»Sto žensk na Mosor«

katera moč je vlekla 1500 deklet in žensk, da so se po dežju, vetru in mrazu vzpenjale po mosorskih bregovih; niti eni ne bi bilo treba iti, pa so vse šle — čisto prostovoljno...

Po tem vzponu je Slobodna Dalmacija pisala o planinstvu kot do takrat še nikoli v letih svojega izhajanja. Čez celo prvo stran je z velikimi črkami pisalo »1500 Splitčank na vrhu Mosorja«, o vzponu pa so pisali tudi drugi jugoslovanski časniki. — Mesec dni po vzponu smo v splitskem domu JLA ob zabavnem programu in filmu o vzponu podelili udeleženkam diplome. Moj brat Mitja je v nagovoru med drugim dejal, da smo nekateri organizatorji teden dni po množičnem vzponu čisto zasebno šli spet na Mosor in moramo posebej poudariti, da nismo ob celotni poti našli nobenih papirjev in drugih odpadkov, ki bi spominjali na zares množičen pohod, zaradi česar je treba ženskam dati vse priznanje.

BRONASTE, SREBRNE IN ZLATE ZNAČKE

Medtem ko smo na prvih šestih pohodih dajali tistim, ki so prišle na vrh Mosorja, spominske diplome, smo začeli od sedmega pohoda dalje podeljevati spominske značke, ki jih udeleženke laže nesejo v dolino, organizatorji pa jih lahko podelimo že na gori. Izdelali smo tudi pravilnik, v katerem je napisano, da dobi vsaka udeleženka za prvi pohod bronasto, za peti srebrno in za deseti zlato značko, vsa ta priznanja pa je treba podeliti na vrhu Mosorja ali pri planinskem domu pod

vrhom. V ta namen dobi vsaka udeleženka prvega pohoda poseben dnevnik — kontrolno knjižico, poseben žig z vrha pa je dokaz o vsakoletnem vzponu.

Prav zanimalo nas je, kakšno bo to leto zanimanje za vzpon, saj bi udeleženke dobile vidno priznanje samo za prvi, peti in deseti vzpon, za vmesne pa ne. Poleg tega so od tega leta dalje udeleženke same plačale del stroškov — tisto leto 60 dinarjev za prevoz z avtobusom in za značko —, poleg tega pa je morala vsaka zase poskrbeti za hrano med potjo in pri planinski koči.

Izkušnje prejšnjih let so nas izučile, da bi bilo treba nadelati še eno pot na vrh Mosorja, da se ženskam ne bi bilo treba srečevati na ozki stezi, ampak bi šle po eni poti na vrh in po drugi v dolino. Tudi to zamisel smo s prostovoljnimi delom planinci PD Mosor uresničili še isto leto.

2. marca tistega leta se je kljub vsemu prijavilo in šlo z nami 1386 žensk, od katerih jih je 1056 v prekrasnem sončnem vremenu prišlo na vrh Mosorja. Tisto leto je 14 žensk, ki so lahko dokazale, da so bile to pot na pohodu že petič, dobilo srebrne značke. Na vseh sedmih vzponih pa sta bili le dve: Veronika Štambuk, članica PK Split, in Metka Tollazzi, članica PD Mosor. Najmlajša udeleženka je bila to leto Ana Čović, stara štiri mesece in pol, ki jo je na rokah prinesla na vrh njena mati Marija, najstarejša pa je bila spet Matija Mikelić iz Solina, ki je prišlo na vrh pri svojih 79 letih.

Tisto leto je marsikdo predlagal, da bi naš vzpon preimenovali v »Tisoč žensk na vrh Mosorja«. To bi bilo čisto sprejemljivo, saj je bilo zadnja leta na pohodu vedno več kot tisoč žensk. Vendar smo sklenili ostati kar pri starem naslovu: kdo ve, kje bi se sčasoma končale ambicije, sto žensk pa bi že prišlo na vrh Mosorja ob še tako slabem vremenu.

LETOS JE ŽE 16. VZPON

Deveti vzpon je bil spet v snegu, zato je bilo že nadzorstvo v Splitu strogo: tista, ki ni bila primerno opremljena, ni smela niti v avtobus, v kraju Sitno Gornje pa je bila ponovna kontrola neusmiljenih gorskih vodnikov, ki se niso dali omehčati niti solzam, če njihova lastnica ni bila primerno opremljena za zimske razmere.

V gozdu zahodno od planinskega doma so na kolono priletele kepe snega: planinke iz Rimskih Toplic so nas tako prijazno pozdravile. Vedno se razveselimo njihovega prihoda, pridejo pa vsako leto, naše zveste Slovenke!

Naposled smo pri Vickovem sto!pu, ki je tistega leta 1982 slavil 30-letnico obstoja na vrhu Mosorja. Veter je prenehel, ko smo

stopili na vrh, oblaki so se razpodili, sonce je začelo greti... Do planinske kočje je tisto leto prišlo kakšnih 1500 planink, na vrh Mosorja pa »samo« 618.

Leta 1983 smo slavili desetletnico vzponov na Mosor. Gora je bila sicer zasnežena, dan pa poln sonca. Kar pet planink je ob desetletnici dobilo zlate značke, 62 udeleženkam so podelili srebrne, 441 žensk pa je dobilo bronaste značke. Srebrno značko je dobila tudi 80-letna Matija Mikelić iz Solina.

V vseh dosedanjih petnajstih letih je odšlo proti vrhu Mosorja iz Splita več kot 15 000 žensk, več kot 10 000 pa jih je organizirano prišlo na vrh. Na naših vzponih so sodelovale ženske iz 93 jugoslovanskih krajev in iz vseh republik razen iz Makedonije. Pomembno pa je tudi to, da je

bila na vseh pohodih (in pri toliko udeleženkah) le ena hujska nesreča, ko si je ena od žensk zlomila kolk, in dve lažji.

Kajpada so na vsakem od pohodov »Sto žensk na vrh Mosorja« vedno dobrodošle vse bralke Planinskega vestnika, ki lahko dobijo podrobne podatke v planinskem društvu Mosor, Marmontova 2, Split. Pohodi so enodnevni, za kolikor toliko izvežbane planinke pa je to prav lahek planinski izlet — seveda v lepem vremenu. Kot pa vemo, se lahko še tako lahek izlet spremeni v težavno planinsko turo, če se vremenske razmere poslabšajo.

Seveda pa ne bi smeli podcenjevati višine 1330 metrov, kolikor je visok vrh Mosorja: k Vickovemu stolpu se je treba povzpeli z 0 metrov, čisto za morske gladine, od koder je start na ta pohod.

87. ŽRTEV STREHE SVETA

MOŠTVENI DUH SE NADALJUJE

Eden od zadnjih komercialnih vzponov na Streho sveta, mednarodna ekspedicija, ki jo je denarno podprla francoska firma Bull, se je končalo s smrtjo Michela Parmentiera, francoskega televizijca, ki se je bil leta 1986 po čudežu rešil iz tragedije na K-2. Na Everestu je ostal za vedno. Nesreča je spodbudila ostre polemike o projektih, ki so pretirano »medijski«.

* * *

Elektronika je z velikanskimi koraki krenila v gore. Bull, največji francoski proizvajalec računalnikov in partner Honeywella, je investiriral v projekt »Moštveni duh«. To bi ne bilo nič novega in bi med planinci samo po sebi ne zbudilo ogorčenja, saj od leta 1975, ko je angleška banka Barclays prva denarno podprla alpinistični vzpon, tako sponzorstvo ni nič nenavadnega. Projekt »Moštveni duh« naj bi trajal tri leta in zajel sedem najvišjih vrhov v Nepalju in na Kitajskem — sedem osemtisočakov. Začeli so z Annapurno, kjer so ponovili Angleško smer v južni steni iz leta 1970. Za letos so predvideni vzponi na Manaslu, Šišo Pangmo in Čo Oju, prihodnje leto pa na Makalu in Kangčendzengo.

Leto 1988 pa projektu ni prineslo sreče. Poleti so se odpravili na najvišji vrh sveta. Ko so izstopili iz Hornbeinovega ozebnička v severni steni (bilo je 17. septembra), sta Chamoux in Mauro Rossi prišla do lažjega dela vzpona v zgornjem delu zahodnega roba na višini 8600 metrov. Toda bilo je že pozno, pritiskal je polarni mraz, morala sta se vrniti. Ostali so bili nižje

spodaj, v ozebniku. Nekateri so se že odločili za sestop.

V zadnjem taborišču, na skoraj 8000 metrih, je vse presenetil pariški novinar in snemalec Michel Parmentier, ki se nikakor ni hotel vrniti z ostalimi. Hotel je izkoristiti višino, ni se mu zdelo, da bi moral kasneje ponovno napraviti že zavzetih 1500 metrov napore severne stene. Vodja odprave Chamoux ni bil dovolj odločen, da bi mu to prepovedal. Parmentier se iz tabora ni nikdar več vrnil.

»ZANIMA ME LE ŠE EVEREST«

Že dan pozneje se je razdivjal monsun in nanesel ogromno snega. Pot odprave je vodila po ozebniku z nagibom 45 do 50 stopinj; prvih tisoč metrov je bilo prav zoprnih, gornji del pa je bil nekoliko lažji. Radio iz zgornjega tabora se je oglasal le še tri dni. Poskusi, da bi znova prišli do Michela, so propadli pri 7200 metrih; bilo je nepremagljivo veliko svežega snega. Po enajstih dneh so odnehali in odprava se je vrnila v dolino.

Michel Parmentier — kot Boardman in Tasker, kot Mallory in Irvine. Everestove stene imajo to neprijetno lastnost, da svoje žrtve raje zavijejo v snežno skrivnost, kot da bi jih raztreščile po skalnatih prepadih. Statistike so krute: Michel je bil 87. žrtev Strehe sveta.

»Bil sem na K-2, zdaj me zanima samo še Everest,« je dejal Parmentier malo pred prvim vzponom na Everest na morenah ledenika Rongbuk.

Ni kaj dodati. Vse je jasno. Parmentier je bil človek, ki je vedel, kaj hoče in ki